

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 3. De qualitatibus, & officiis legis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

24.

Causa efficiens legis, ut iam ante arguimus, est Superior publicam auctoritatem habens in subditos, quibus ipsa lex imponitur. Illius enim est prospicere bene communi, quod est finis in quem lex instituitur. Vnde vir docti possunt quidem normas viuendi & documenta quaedam moralia tradere: & pater familias suam familiam statutis & ordinationibus temperare: ac quisque sibi potest viuendi normam prescribere: sed leges ferre, potest solus Superior publicam habens auctoritatem: qualis est imprimis Deus comparatione totius mundi: Christus deinde quatenus homo, qui leges ferit noster dicitur Isaiæ 33. & in Concil. Trident. sess. 6. Can. 21. definitur esse non solum redemptor, sed etiam legislator. Cuius leges extendere se ad omnes totius mundi homines; pater expressis verbis Matth. vlt. I. e. docere omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus S. docentes eos seruari omnia quaecumque mandant vobis.] Præterea est Summus Pontifex Christi in terris Vicarius, comparatione totius Ecclesie: cuius generalis pastor constituitur est in D. Petro, cum ei Dominus Ioan vlt. dixit. Pascue oves meas: non distinguens, vi notatur in cap. Solita, Demagogis, & obedientia, inter has oves & illas: ut alienum demonstretur a suo ovili, qui Petrum & successores ipsius magistros non recognosceret & pastores. Ac demum Imperator & Principes, qui sibi imperatoria iura prescripserunt, comparatione populorum qui sunt in ipsorum ditone.

CAPVT III.

De qualitatibus & officiis legis.

S V M M A R I V M.

- 25. *Varia qualitates legis.*
- 26. *Quomodo qualitates dentur legibus omnibus communes, cum aliæ aliis contrarie inueniantur.*
- 27. *De officiis legis, quæ sunt præcipere, vetare, permittere, & punire, quo modo D. Thomas philosophetur.*
- 28. *Premio afficere an illis addendum sit.*
- 29. *Aliqua permitti leges, tribus modis intelligi potest.*
- 30. *Quæ ex illis, permittere, conscribi debeat legum officium.*

25.

Grationus distinct. 1. cap. Consuetudo, quatuor ponit qualitates legis: nempe quod ratione conitet, quod religioni conueniat, quod disciplinæ congruat, & quod saluti proficiat, id est, quod nec contra rationem, aut religionem sit, nec disciplinæ seu rectæ institutioni, aut saluti, seu beatitudinis consecutioni aduersetur. Distinctione verò 4. cap. Erit autem lex, ponit multo plures: nempe quod sit honesta, quod iusta, quod possibilis, seu quæ impleri possit: quod secundum naturam, id est, rationi consentanea sit, vi glossa ibidem int. v. preatur: quod secundum partem consuetudinem, quod loco & tempori conueniens, quod necessaria, quod utilis, quod manifesta ne propter obscuritatem possit quis eam captiosè interpretari: quod denique pro nullo privato commo, sed pro communi ciuium vtilitate conscripta sit. Quas omnes qualitates de lege demonstrare ex ipsius causis antea expositis, non esset difficile: sed nihil necesse est ad iudicium nobis propositum ea in re nos immorari.

Dubitare potest autem quomodo eæ valeant quadrare in omnes leges, quarum aliquæ sunt inter se contrariæ: ut patet ex eo, quod secundum leges in quibusdam regnis, reges eligantur, in aliis succedant iure hæreditario: & quod in quibusdam locis primogenitus habeat vniuersam hæreditatem, & in aliis hæc diuidatur æqualiter inter oēs fratres. Cui ergo id quod est contrarium honesto vel iusto, *exempli gratia*, honestum aut iustum esse non possit videntur dicte qualitates non posse in omnes leges quadrare.

26.

Cui dubitationi occurrendum est. Quia lex est regula agendi vel non agendi habito respectu ad bonum commune, in quod, ut in finem instituitur: id est fieri ut interdum dentur leges, quarum vna obligat ad id agendum, ad quod euitandū obligat altera: quia cum in variis locis variæ plerumque sint hominum naturales complexionēs; ratione earum contingit, vtilius quod in vna republica conducit ad bonum commune, non conducit in altera: sed potius contrarium ipsius. Neque inde fit ut dentur leges honestæ, & iustæ sibi mutuo contrariæ: vel ut non omnes humanæ leges iustæ, consenta-

neæ sint leges æternæ, in quam non potest contrarietas cadere. Nam ad veram contrarietatem legum non tantum requiritur ut eæ contrariæ præcipiant, sed etiam ut præcipiant, inueniantur illdem omnino circumstantiis: ita nimirum ut vna moraliter tollat quidquid altera ponit. Et quia Deus per legem suam æternam regit omnia accommodatè ad cuiusque naturam: eidem legi consentaneum esse potest, ut in vna republica lege sanciat aliquid, cuius contrarium sanctum est in altera, ob diuersas temporis, aut loci, aut personarum circumstantias, ex quibus probabiliter iudicatur tale quid conducere ad bonum commune. Vnde lex æterna in se quidem est incommutabilis, semperque eadem firma, stabilisque permanet: leges temporales tamen ab ea deriuatæ, variantur ratione temporum, locorum & personarum: perinde ac calceus pede circini permanent immobiliter in centro, alter pes secundum circumferentiam variatur.

Legis officia quinque recensentur distinct. 3. cap. vlt. præcipere, vetare, permittere, punire, & premio afficere. De quibus D. Thomas 1. 2. quest. 92. art. 2. a philosophatur. Lex est directrix humanorum actuum, qui sunt in triplici directione: alij ex suo genere boni, ut actus virtutum; alij ex suo genere mali, ut actus vitiorum; & alij indifferentes aut per se indifferentes, seu parum boni vel mali. Atque respectu primorum, ponitur primum legis officium, nimirum præcipiendi res, eæ verò secundorum, secundum, nempe vetandi & respectu tertiorum, tertium, nempe permitendi. Quibus additur quartum puniendi; quia lex vel te ipsa constituit pœnam præuicatoribus, vel si non constituat te ipsa, reddit dignos pœna, quam legislator possit ab illis repetere.

27.

Quintum, quod est premio afficere, D. Thom. in solutione 3. argumens i putat non esse reliquis annumerandum (sicut nec annumeratur in lege Legis virtus ff. de legib.) quia non est legis actus proprius: cum quæcumque persona priuata possit premium pro actu virtutis reddere. Verum potest reici hæc ratio, dicendo esse quidem priuati hominis id facere ex charitate; sed facere ex officio, esse solius legislatoris, sicut ex officio concionarum est solius pastoris. Adde quod cum homines non minus inducantur ad leges obseruationem spe præmij, quam metu pœnæ, eadem ratione, qua punire dicitur legis officium, dici quoque posse, premio afficere.

28.

Porro de primo & 2. officio sufficit monuisse, ratione illius legem affirmatiuè pœni, hoc est, præscribendo aliquam actionem: ratio est verò huius, negatiuè: seu præscribendo cessationem ab actione.

29.

De 3. officio autem obseruandum est ex glossa citati cap. vlt. tripliciter intelligi posse, quod aliquid permittatur. Primo, quia legislator non modo non prohibet illud, sed potius declarat non esse lege prohibitum, ac pro non prohibito habendum: quo modo præceptum Apostoli in priori ad Corinth. cap. 7. de secundis nuptiis. Quod si non contineant (de viduis loquitur) nubant: permissio est secundarum nuptiarum: seu declaratio quod eæ sint licitæ, iuxta interpretationem D. Chrysost. quæ in cap. hæc ratione 31. qui refertur. Secundo, quia contra humanam constitutionem ipsum indulgetur, ut sit cum alicui particulari relaxatur lex, ut quando permittitur Titio contrahere matrimonium cum Bertha in quarto gradu consanguinitatis. Postremò, quia non punitur sed toleratur: siue ad seruandam aliquid bonum; iuxta illud, quod Dominus Matth. 23. prohibet zizania colligante messem, ne forte cum eis eradicetur & triticum, siue ad euitandum aliquid magis illicitum: quomodo permittuntur commutationes in die Dominico, ex cap. Denique dist. 4.

Atque solo primo modo permissio centeri potest officij legis. Secundo enim modo permissio, abrogatio est legis, tanquam voluntas liberandi ab obligatione quam lex inducit, adeo ut eius destructiua sit potius quam constitutiua officij ipsius. Tertio verò modo tantum est tolerantia, quæ non stabilis, sed potius destruit legem: nam ex cap. Cum iam dudum De præbendis, multa per patientiam à Superiore tolerantur, quæ si in iudicium, ad eorum scilicet approbationem, ad iudicentur, non toleraret. Sine approbatione verò, seu voluntate expressa Superioris non collat lex. De quarto officio, quod est punire, monendum occurrit, legem ex ipso dici pœna-

30.

lem:

lem: quod scilicet præcipiat, vel prohibeat aliquid, imponendo, aut saltem taxando poenam transgressi. Atque hæc de lege in genere ad nostrum institutum sufficere. Jam ad dicendum de lege naturali aggrediendum est.

TRACTATUS II.

De Lege naturali.

PROOEMIUM.

Lex naturalis generaliter dicitur de inclinatione naturali, seu impulsu indito à Deo cuique creatura; quo in suum finem feratur, id agendo ad quod condita est: ut ignis ad calefaciendum, astra ad lucendum, & sic de aliis. De qua lege intelligendum est quod dicitur Proverb. 8. Legem ponebat aquis ne transirent fines suos. Specialiter verò dicitur de dictamine seu iudicio nostræ rationis, quo per lumen nobis ab æterna lege impressum, aliqua esse bona & naturæ nostræ contentanea certiò cognoscimus, statimque ea agi debere: aut cognoscimus esse mala, seu naturæ nostræ dissidentanea, minime congrua, statimque debere vitari. Quod iudicium, quantum est à Deo, qui indidit nobis naturam, secundum quam ita iudicamus; rationem habet legis, seu regulæ recte vivendi, nobis à Deo ipso impostæ. Est enim tanquam exhibitio instrumenti publici, quo lex Principis continetur scripta. Nā lumen illud, ex quo tale iudicium provenit, est inscriptio quædam legis æternæ in animabus, nostris lux: illud quod dicentibus Quis offendit nobis bona,] David in Psal. 4. responder, Signatum est super nos lumen vultus tui Domine:] & illud Apostoli ad Roman. 2. Gentes quæ legem non habent, supple scriptam in tabulis aut membranis, naturaliter quæ legis sunt faciunt, &c. Qui offendent opus legis scriptum in cordibus suis.] Sicut igitur manifestatio decreti Principis per instrumentum publicum; legis nomine censetur: ita etiam censeri debet memoratum dictamen, tanquam manifestatio legis æternæ, ac divini decreti, quæ fiat per naturale lumen. Atque de lege naturali posteriore hac acceptione tanquam de recte vivendi regula, à qua discordando actus humani peccati rationem contrahunt, dicendum nobis est consequenter: exponendo primum quænam sint rationis de rebus agendis, vel fugiendis dictamina, seu propositiones practicæ naturali lumine perspicua, constituentes legem ipsam naturalem. Secundo verò loco consideranda est synderesis, quæ est lumen illud quod antea diximus esse legis æternæ inscriptionem: & tertio loco spectanda est conscientia, tanquam applicatio quædam earundem generalium propositionum ad actus humanos in particulari: vtilis tanquam propriis regulis, conformentur; oportet enim regulam applicatam esse illis, quæ cum ipsa conformari debent, ut illi non conformentur, nec congruant, peccata iudicentur esse.

CAPUT IV.

De propositionibus practicæ legem naturalem constituentibus.

SUMMARIUM.

- 31 Lex naturalis quæ vna est in synderesi, complectitur multitudinem propositionum, quæ omnes comprehenduntur vna communissima.
- 32 Triplex hominis inclinatio, ex qua pendet primaria varietas illarum.
- 33 Propositionum legem naturalem constituentium tres ordines.
- 34 Earundem tres gradus & quæ in primo ponantur.
- 35 Quæ ad secundum spectent.
- 36 Præcepta decalogi sunt de talium propositionum numero.
- 37 Sunt etiam quædam ex istis præceptis deductæ.
- 38 Notanda peculiariter circa 9. & 10. præceptum.
- 39 Quæ propositiones constituent ius gentium, & quæ humanum, quæque ex eis ad ius naturale spectare censeri possint.
- 40 Ius gentium collatio cum naturali & humano.

Propositiones practicæ naturali rationis lumine perspicuas, & evidentes, ex quibus lex naturalis iuxta antedicta constituitur, varias esse manifestum est experientia; ita ut lex

ipsa naturalis cum sit vna in synderesi à qua promanat, multiplex sit in suis præscriptis; quorum in multitudo ex D. Tho. 1. 2. q. 4. art. 2. reducitur ad vnam propositionem generallissimam; quæ est, Bonum, seu quod conveniens est inclinationi naturæ humanæ, faciendum esse: malum verò; seu quod est eidem inclinationi contrarium, non esse faciendum: perinde ac sub generali ratione boni ab intellectu dictati comprehenditur quidquid voluntas ipsa amplectitur; & sub ratione mali, quidquid eadem repudiat.

Propositionum legem naturalem constituentium tres ordines.

SECTIO I.

Prædictæ verò propositiones sub eadem generali proxime distinguuntur in tres ordines, iuxta triplicem naturæ humanæ inclinationem; qua in iudicando intellectus practicus naturaliter determinatur. Cum enim hominis sicut & cæterarum rerum inclinatio naturalis, sit in media à Deo, vnamquamque rem ad debitum finem dirigente, ipsa non potest non esse secundum legem æternam; ita ut id quod intellectus practicus per naturale suum lumen congruenter tali inclinationi cognoverit, iudicaveritque agendum, vel non agendum, id legis naturalis rationem habere existimandum sit: nisi iudicium vitietur ex accidente: nempe ex prava aliqua consuetudine, vel ex aliquo errore circa aliquid eius generis, aut etiam ex pertinacia, vel alio affectu ex cæcitate intellectum ipsum, ac impediendo quominus terminus propositionum legis naturæ perpendantur prout oportet. Quæcumque enim eorum lapores habendi sunt tales, quales esse iudicant, non quidem in quorum gustatus pravo humore vitiantur, sed qui illam integram habent: sic et propositiones celandæ sunt legis naturæ esse, quibus assentiuntur homines bene dispositi, nec aliquo prædictorum accidentium præpediti incommodo.

Quæ igitur homini secundum suam naturam inest i. inclinatio, in qua communicat cum omnibus substantiis, nempe ad conservandum suum esse; deinde inclinatio in qua communicat cum cæteris animalibus, nempe ad conservandam suam speciem per propagationem: & postremo inclinatio ipsi propria, ut homo est, nempe ad bonum rationis, id est, ad habendum se rationabiliter: siue, ut D. ipse Thomas in sequent. art. 3. exponendum indicat, ad vivendum ex virtute. Quæ inquam hæc ita sunt: unus ordo propositionum practicarum legem naturalem constituentium ponitur, earum quæ sunt regulæ agendorum, vel fugiendorum in ordine ad vitæ propriæ conservationem: alter earum quæ in ordine ad humani generis propagationem; tertius earum quæ in ordine ad habitudinem hominis rationabilem, & decentem: seu ad hoc ut rationabiliter, decenterque habeat se ad se, & ad alios.

Varij gradus prædictorum ordinum.

SECTIO II.

In quorum potro ordinum vnoquoque distinguuntur gradus duces, per quos propositiones ipsæ practicæ à generalissima antememorata descendunt. Primus ad eas pertinet, quæ cognita vocem significatione statim intelliguntur, & approbantur; quod sit vel ob necessariam connexionem attributi cum subiecto, evidentem ex se aut ex circumstantiis aut ob experientiam manifestam, quæ perinde ac ignem calidum est, eas nobis certò persuademus: vel ob inclinationem voluntatis naturaliter determinatæ ad ea, quæ talibus propositionibus significantur: & ideo determinantis intellectum ad ipsas approbandas. In exemplum istiusmodi gradus dari potest ex primo ordine hæc propositio. Amplectenda sunt de se necessaria ad conservationem vitæ propriæ & avertenda contraria. Ex secundo verò, hæc. Qui non habent impedimentum legitimum, prohibendi non sunt in matrimonium contrahere si velint. Ex tertio demum homini vivendum est ex virtute.

Secundus gradus ad eas pertinet quæ ex præcedentibus consideratis absolute, seu absque circumstantiis, colliguntur necessitate & evidenter: sicut ex ea, quæ ex primo ordine proposita est in exemplum, colligitur malum esse corpori denegare omnem cibi, & somni refectionem. Et ex ea quæ se-